

ÇANAKKALE SAVAŞININ İLK GÜNLERİNDE MUSTAFA KEMAL (ATATÜRK)

FAHRETTİN ALTAY

Emekli Orgeneral

Birinci Cihan Harbi başlayınca biz de seferber olarak ordumuzu altı ay kadar bir zaman içinde hazırlamış, sonra da savaşa girmiştik. 18 Mart 1915 de İngiliz ve Fransız donanmaları Çanakkale boğazını zorlamışlar, fakat mağlûp olarak çekilmişlerdi. Başkumandanlığımız boğaz savunmasını takviye için Tekirdağı'nda 19 ncu tümenin teşkilini emretmiş ve bunun başına da kurmay yarbay Mustafa Kemal'i getirmişti. Birinci Ordu Kumandanı Müşir Liman Paşa'yı da karar-gâhı ile Gelibolu'ya göndermiş, boğazın savunma vazifesini ona vermişti. Yarım adanın çıkarmalara karşı korunması Gelibolu'da III. Kolordu Kumandanı Esat Paşa'nın uhdesinde bulunuyordu. Bu kolordunun Bolayır'da yedinci ve Seddülbahir'de dokuzuncu tümenleri vardı. Bu iki tümen kâfi gelmiyeceğinden üçüncü bir tümen olarak ondokuzuncu tümenin depo alaylarından yeniden teşkili emredilmişti. Çanakkale gibi o sırada çok büyük ehemmiyet kazanan bir savaş bölgesine, elde bir çok iyi hazırlanmış tümenler varken bunlardan birini vermeyip de yeniden bir tümen teşkilini emretmek hakikaten hayrete şayan bir olaydır. Birisi yedinci tümeninden alınan bir nizamiye alayı ile (47 nci), ikisi depo alaylarında teşkil edilen yeni tümen, genç Mustafa Kemal'in olağan üstü gayretiyledir ki az zamanda savaş kudretini iktisap edebildi. Düşmanın karaya asker çıkarması ihtimali çoğalınca bu tümen Eceabad'a (Maydos) nakle-dildi. Fakat nakledilirken başkumandanlık, henüz yetişmemiş zan-nettiği iki depo alayını İstanbul'da bulunan altıncı kolordudan iki alayla değiştirdi. Bir gecede vapurlara konarak Maydos'a gönderilen bu iki alayı gören Mustafa Kemal, bunların Suriye'nin karışık unsurlarından (Maroni, Yezidi ve Nuseyri gibi) mürekkep bulduklarını ve kâfi derecede t̄alim ve terbiye görmemiş, savaşa iyi hazırlanmamış olduklarını anlamış ve bunların geri alınarak kendi depo alaylarının iadesini rica etmişti. Kolorduca başkumandanlığa yapılan bu teklif kabul olunmadı. Mustafa Kemal'in de bütün çırpınıları boşa gitti.

Bu hal, Arıburnu'na çıkan düşmanın o gün denize dökülmesine mani olan sebeplerden birincisi olmuştur. Diğer sebepleri de izah edelim: Eceabad'da bulundurulmuş 19 ncu tümen her ne kadar III. kolorduya bağlı ise de, ordu kumandanı bunu kendi emrinde bir ihtiyat olarak tuttuğunu ve kendisinden emir almadan hiç bir yere hareket edemeyeceğini bildirmişti. Mustafa Kemal tehlikenin Kabatepe - Arıburnu bölgesinde olduğunu ve o bölgenin savunulmasına kendisinin memur edilmesini teklif ediyor, ordu kumandanı kabul etmiyor; Mustafa Kemal hiç olmazsa ordugâhının bu bölgenin en hâkim sırtları olan Kocaçimen dağının eteklerine naklini istirham ediyor. Ona da muvafakat olunmuyor. Niçin? Ordu Kumandanı Alman Korgenerali LİMAN VON SANDERS, düşmanın burada değil, Bolayır'da ve daha muhtemel, Anadolu kıyılarında karaya çıkacağına inanıyor ve tümenini süratle o tarafa göndermeyi tasarlıyor. Bu zat, savaştan evvel Almanya'dan getirilen askeri islahat heyeti başkanıdır. Almanya'da bir kolordu kumandanı iken şiddeti ve disiplini ile tanınmış bir generaldir. Almanya'nın meşhur yüksek strateji mütehassısı generallerinden değildir. III. Kolordu Kumandanı Esat Paşa çok malûmatlı, fazıl, kâmil, nazik, çalışkan, hamiyetli ve çok itaatli bir general olmakla beraber selâhiyetine tecavüze karşı feveran hassasından mahrum olduğundan Mustafa Kemal, tümenini kendi emrinde bulundurmak ve onu istediği gibi kullanmak selâhiyetini eline alamıyor. Pek yakında, gözönünde cereyan edecek hailenin önlenmesi vazifesinin kendisine verileceğini tabîî görürken o vazifeyi başarmak için önceden yapılması lâzım gelen tertipleri almak hususundaki tekliflerini bir türlü kabul ettiremiyor, işte ikinci sebep.

Durum böyle olmakla beraber, kolordu mühim gördüğü Kocatepe - Arıburnu ve Sedülbahir bölgelerinin savunulmasına 9 ncu tümenlerden birer alay memur ediyor. Mareşal Liman Paşa bir teftişinde, bu alayları çok görüyor ve böyle parmaklık nizamı ile sahil korunmaz, ağır hitabı ile bu alayları birer tabura indiriyor ki, Arıburnu'na bu taburdan ancak bir bölük düşüyor, üçüncü sebep te bu.

Nisanın yirmi beşinci sabahı fecirden evvel, düşman, Arıburnu'na ve Sedülbahir'e asker dökmeğe başlıyor. İlk haber üzerine Mustafa Kemal elindeki 57. alayla ve tatbikat bahanesiyle Arıburnu'na doğru yürümeye başlıyor ve kolordu kumandanından

bütün tümenini kullanmak müsaadesini istiyor. Tümen ordunun emrinde olduğu için kolordu kumandanı ordu kumandanına gidiyor; o ise Bolayır sırtlarına gitmiş, Saroz körfezine girmekte olan düşman gösteriş gemilerini gözetlemektedir. Kendisini takip eden Esat Paşa müsadeyi kopyarabiliyor amma, aradan iki saat gibi bir zaman geçmiş, bu müddet zarfında düşman, Mustafa Kemal'in kuvvetinden daha çok asker karaya çıkarmış oluyor; bu da dördüncü sebebi teşkil eder. Bu suretle geciken bu alaylar muharebeye girişlerinde düşmanın şiddetli mukavemeti ile karşılaşılıyorlar, savaş kudretleri az olduğundan onu yerinden söküyorlar. Halbuki bu esnada Mustafa Kemal, elindeki halis Türk alayı ile Kocaçimen'den itibaren düşmanı önüne katmış, karaya çıktığı kumsalın üstündeki sarı yarlara kadar geriye sürmektedir. Ne çare ki sol tarafında kalan ve Arabistanlı alaylar tarafından yerlerinden atılamıyan düşmanın yan ateşleri ve donanmanın şiddetli ateşi onun, deniz kenarına kadar inmesine mani oluyor, böylece de yukarıda izah edilen birinci sebep hasıl oluyor. Gecenin basması, askerinin mütemadiyen karaya çıkması muharebeyi duraklatarak iki tarafta bir muvazene hasıl ediyor. Bundan sonra Mustafa Kemal, düşmanı bir karış ilerletmemeğe çalışıyor, muvaffak da oluyor.

Daha sonra da Anafartalar ve Conk bayırı zaferlerini kazanarak düşmanın bütün kuvvetleriyle çekilip gitmesini temin ediyor.

İşte bütün bu zorluklar içinde cihana parlaklığını gösteren Mustafa Kemal yıldızının kıymeti baştan takdir edilseydi ve teklifleri kabul olunsaydı, Arıburnu'nda 25 Nisan günü ikinci bir 18 Mart olacak ve yüz binlerce Türk'ün kanı akıtılmış olmayacaktı. Mustafa Kemal sanıldığı gibi parlak bir yıldız değil, hakikatte bir güneşti. Bunu, İstiklâl savaşımız da göstermiştir. Öyle bir güneş ki nurlu ve feyizli ışıkları Türk gençlerinin dimağlarını daima parlatacak ve onlara rehber olacaktır.
